

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

מל' - 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון מס' 37 חשוון תשע"ד

העלון מוקדש לרפואת מורנו ורבינו פאר הדור מרן הגאון רבי חיים עובדיה יוסף שליט"א

פרשת נח

שנאמר ואמר עם קני אגוע וכחול ארבה ימים. ופירש"י ש'אורשינא' הוא עוף ששמו חול, ואינו מת לעולם.

ולכאורה כיצד דיבר עוף החול עם נח (וכן עם העורב כמבואר שם בגמ')? וביאר ה'יד רמה' (סנהדרין, שם) שלא היה זה מעשה נס אלא שאף בהמות וחיות ועופות משוחחים ביניהן, ואין זו שיחה ודיבור ממש אלא סימנים בעלמא כעין שיחת דקלים, ומי שחכם מבין סימנים אלו, וכמו שאמרו (ב"ב קלד, א) שרבן יוחנן בן זכאי ידע שיחת דקלים, וכל שכן נח שהיה חכם ונביא. ובספר 'בן יהודע' פירש שנח דיבר עם המלאך של אותו עוף.

ב. והקשה המהרש"א, שמשמע שעוף החול זכה לאריכות ימים בזכות ברכתו של נח. ולכאורה הרי ידוע שזכה לכך ע"י שלא אכל מעץ הדעת. וכדברי המדרש (ב"ר יט, ה) שחזה האכילה מעץ הדעת את כל הבהמות החיות והעופות, וכולם שמעו לה חוץ מעוף אחד ושמו חול. וכן פירש"י בספר איוב (כט, יח) "וכחול ארבה ימים - עוף ושמו חול ולא נקנסה עליו מיתה שלא טעם מעץ הדעת ולבסוף אלף שנה מתחדש וחוזר לנערותו".

וה'תורת חיים' (סנהדרין, שם) תירץ בב' אופנים: א. עופות החול שהיו עד למבול אף שהאריכו ימים מחמת שלא אכלו אביהם מעץ הדעת מ"מ לא חיו לעולם, וכדברי המדרש שלסוף אלף שנה אש יוצאת ממנו ושורפתו ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל איברים, ונח בירך את זה שהיה בתיבה שיחיה ולא ימות כלל ונביאור דבריו, משום שאף שלא אכל מעץ הדעת מ"מ כל דבר שעשוי מהרכבה עתידים יסודותיו להיפרד. ולכן חי רק אלף שנה ולאחר מכן חוזר ומתחדש. ואף לגבי אדם הראשון יש אומרים שגם אם לא היה אוכל מעץ הדעת היה חי רק אלף שנה מחמת שעשוי מד' יסודות שונים, וכמ"ש בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' רנ"ו). אך ראה מ"ש בזה הרמב"ן בפר' בראשית (פ"ב פס' יז').

עוד תירץ ה'תורת חיים' שכיון שנגזרה גזירה למחות את דור המבול מאדם עד בהמה ועד עוף השמים, גם עוף החול היה בכלל מיתה, כיון שהכל נברא בשביל האדם, ולכך הוצרך נח לברכו שלא ימות וצ"ב שעל עוף זה לא נגזר להימחות, שהרי נכנס אל התיבה, וא"כ מדוע שלא ימשיך לחיות מכח מה שלא אכל מעץ הדעת].

ג. ורבינו החיד"א בספר 'מדבר קדמות' (מערכת ח' 'חול') תירץ, שאף שעוף החול לא אכל מעץ הדעת ולא נקנסה עליו מיתה מ"מ אין זה אומר שיחיה לעולם, כי הולכין אחר הרוב, וכיון שנגזר על רוב הבריות שימותו, אף עוף החול בכללן, ורק בזכות ברכת נח זכה לחיות לעולם. אלא שאם היה אוכל מעץ הדעת לא היה נח מברכו כן. [והביא ראיה מהמבואר ב'זוה"ק

"תחתים שנים ושלישים תעשה" (ו, טז)

במדרש (ב"ר לא, יא) דרשו בענין התיבה "אף היא היתה מסייעת את עצמה". ופירש"י שמלאכת התיבה היתה מסייעת את עצמה, ולא נעשית ע"י נח בלבד.

ובפירוש מהרי"פ על המדרש (ב"ר לד, ט) כתב שקדושת התיבה היתה כעין קדושת בית המקדש, וכדברי המדרש (שם לא, ו) שבית המקדש השלישי ימדד במידת האמה של תיבת נח. וביאר שלכן התיבה נבנתה מעצמה כמו שנאמר בבית המקדש "והבית בהבנותו" שנבנה מאליו.

ב. וכתב מהרז"ו (שם לב, ט) שכשם שהיתה התיבה מסייעת ונבנית בעצמה, כך בנסיעתה היתה מפליגה במים במהירות ובמרוצה בדרך נס אף שהיתה כבידה מאד מחמת המשא שבה, וכמבואר במדרש שם. וזהו שנאמר "ותלך התיבה על פני המים". [ואמנם בחידושי הרד"ל (ב"ר לא, ו) כתב שראה בספרי אומות העולם שהיה אדם באנגליה שעשה כתבנית התיבה, ומצא שמידות אלו גרמו לתיבה להפליג מהר יותר על פני המים משאר ספינות. ומשמע מדבריו שמהירותה נבעה מטבע מידותיה].

"ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל" (ו, כא)

ביאזנים לתורה' הקשה מדוע לא הזכיר הכתוב מים, ומנין יהיו מים לכל באי התיבה במשך שנה. והמפרשים לא עמדו בזה. ותירץ, ששתיה בכלל אכילה, ונח הכין מים לשנה שלימה כמו שהכין אוכל. וכן מפורש בדברי הרמב"ן (ח, ה) "כי רבים אשר בתוכה, והמאכל והמשקה היה הרבה מאד".

עוד תירץ, שהיה ברז וצינור בתיבה שעל ידו היו שותים ממי המבול. אך כתב שדוחק לומר כן כי מים אינם ראויים לשתיה, ובפרט מי המבול שהיו מרים ועבים ולא היו ראויים אפילו לגדל צמחים כמבואר המדרש.

[אמנם יש ליישב, על פי המבואר במס' זבחים (ק"ג, ב) שהמים שסמוך לתיבה נצטננו בדרך נס כדי שינצל עוג. וא"כ אפשר שמים אלו היו ראויים לשתיה].

"וישאר אך נח ואשר איתו בתבה" (ו, כג)

במס' סנהדרין (קח, ב) מובא ששם בן נח סיפר לאליעזר עבד אברהם "אורשינה [הוא עוף החול], אשכחיניה אבא דגני בספנא דתיבותא. אמר ליה, לא בעית מזוני? אמר ליה, חזיתין דהוות טרידא, אמניא לא אצערך. אמר ליה יהא רעוא דלא תמות,

המנוח צבי סברי בן מגידה ז"ל
המנוח יעקב בן תמו ז"ל ♦ מרת שמעיה בת סאלם ע"ה
המנוח מסעוד בן לאה ז"ל ♦ המנוח אוהד חיים בן יהודית ז"ל

מרת מרעזס בת פרלה ע"ה ♦ מרת שרינה בת לואיזה ע"ה
מרת לאה בת חנינה ע"ה ♦ המנוח בן עיון בן רבקה ז"ל
המנוח אשר בן עובדיה ז"ל ♦ מרת שושנה בת בניה ע"ה
מרת אסנת בת לאה ע"ה

לעי"ג ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוזה בת תאגיה ע"ה
רחל בת סאלחה ע"ה ♦ צביה בת סרח ע"ה

ומצאתי שבפירוש הרד"ל לפרקי דר"א (פכ"ג) הקשה כן ותירץ שנח רצה לראות אם נראו ראשי ההרים, ועוג לא יכול היה לראות למרחוק כמו שעופות יכולים לעוף ולראות.

”ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף

בפיה” (ח, יא)

הרמב”ן הביא מדרש שנפתחו ליונה שערי גן עדן והביאה אותו. וביאור נפלא מצינו בפירוש האלשיך (תהלים נה, ז) על הפסוק בתהלים ”מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה”. כי לכאורה היה לו לומר ”כיונה” בניקוד שו”א, וממה שאמר ”כיונה” בפת”ח משמע דהיינו היונה הידועה.

ופירש, שדוד המלך נתכוון ליונה של נח שנפתחו לה שערי גן עדן, ואמר שמי יתן והיה זוכה גם הוא לכך, ולא היה נוהג כמותה שיצאה משם וחזרה לנח, אלא היה נשאר שם בגן עדן ולא יוצא. וזהו שאמר ”מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה”, שהייתי נשאר ושוכן בגן עדן.

”ויבן נח מזבח לה” (ח, ט)

לפי פשוטו נח הקריב בהרי אררט ששם נחה התיבה, וכן פירש האבן עזרא (כאן). אך הרמב”ם (הלכות בית הבחירה ב, ב) כתב ”ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה”.

ואכן כתב הרד”ק בפירושו עה”ת שנח לא בנה את המזבח מיד כשיצא מהתיבה אלא הלך למקום המקדש ושם הקריב. והגרא”ל שטיינמן שליט”א ב”אילת השחר” תמה כיצד הביא נח עמו את הבהמות החיות והעופות הטהורים כדי להקריב מהם מהרי אררט עד מקום המקדש, ועל כרחך שנס היה.

”הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים” (בראשית יא, ד)

דבר פלא מצאנו בדברי ר’ יהונתן אייבשיץ בספר ’אהבת יונתן’ בפרשתנו בענין דור הפלגה. והוא שאותה עיר שרצו לבנות הוא מגדל גבוה ששימש כתחנת שיגור שמתוכה רצו לשלוח ע”י אבק שריפה חללית מחוץ לכדור הארץ כדי להינצל ממבול ואסונות. ועיי”ש שהרחיב בענין זה, ודן עוד האם ביבשת אמריקה ירד מבול, ומדוע לא ציזה הקב”ה על נח לעשות ספינה ולשוט לאוקיינוס ששם לא היה מבול.

(סוף פר’ כי תשא) שנגזרה גם על יהושע מיתה אף שלא היה בחטא העגל, כיון שהקב”ה דן את העולם לפי רוב הבריות].

ד. והמהרי”ל דיסקין (חידושי מהרי”ל דיסקין עה”ת עמ’ כד’, מאמר תחית המתים) תירץ, שהנה לולא חטא עץ הדעת היה אדה”ר וכן כל בעלי החיים חיים לעולם, ואף שכל דבר שעשוי מיסודות שונים עתיד להתפרד, צריך לומר שאדם הראשון וכן בעלי החיים היו עשויים מיסודות שלא היו מתפרדים לעולם. אך חטא עץ הדעת גרם להם למיתה, ולא רק בתורת עונש, אלא שהחטא עצמו המית אותם, כי כאשר אכלו מעץ הדעת נכנסה בהם רוח קנאה וזה גרם להם רקב בעצמותיהם שיתפרדו יסודותיהם ברבות הימים אף בלא שום סיבה, וכמ”ש ”ורקב עצמות קנאה”.

אך עוף החול שלא חטא נשאר טבעו שלא ימות ולא יתפרדו יסודותיו לעולם אף לעת זקנתו. אלא שמ”מ לא היה מובטח שלא ימות מחמת סיבה חיצונית שיהרגהו אדם או בעל חיים אחר, ועל כן הוסיף נח ובירכו שלא רק שלא ימות מטבעו לעולם אלא שתהא לו שמירה מיוחדת ולא תוכל שום בריה להורגו.

ועפ”ז ביאר המהרי”ל דיסקין באופן נפלא את דברי הגמ’ לגבי נח ועוף החול. כי כיון שלא אכל עוף זה מעץ הדעת לא נכנס בו טבע הקנאה, ולכן כשראה שנח מאכיל בעלי חיים לפניו לא נתקנא בהם, ולא התרעם על נח כשאר בעלי החיים. וכשהבחין נח בכך והכיר בו שלא אכל מעץ הדעת ושלא ימות לעולם, חשש שמא ימות ע”י אחת הבריות, ולכך בירכו שלא יהרג לעולם.

ונמצא שאין סתירה בין דברי המדרש לגמ’ בסנהדרין, ואדרבה דבריהם משלימין זה את זה, כי אם היה מטבעו למות כיצד בירכו נח שלא ימות לעולם ומבטל את גזירת הבורא שכל האוכל מעץ הדעת ימות [ועיי”ש שהאריך לבאר מדוע בכל זאת נשרף עוף החול לאחר אלף שנים].

”וישלח את העורב” (ח, ט)

הוקשה לי מדוע הוצרך נח לשלוח את העורב והיונה ולא שאל את עוג האם יבשו המים? שהרי אמרו במס’ זבחים (שם) שעוג ניצל ועמד בסמוך לתיבה ששם היו מים צוננים, ובפרקי דרבי אליעזר (פכ”ג) אמרו שעוג ישב על עץ אחד תחת סילונית של תיבה ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם. ועשה נח נקב חור אחד בתיבה והיה מושיט לו מזונו בכל יום ויום.

וראיתי שכן הקשה הגר”י פישר זצ”ל (בספרו אבן ישראל עה”ת פ’ נח) והניח בצ”ע. ויש שתירצו, שמיד כששקט המבול ויכול היה עוג ללכת מצידו התיבה, הסתלק והלך לו. ועוד, שזה היה כדי להראות לעוג שאין צורך בו, שלא ידמה בנפשו שמה שניצל מהמבול כי אי אפשר בלעדיו, כי באמת הוא רשע, ואין צורך בקיום ע”י רשע.

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן על פרשת השבוע ב’קול הלשון’ בטל’ 03-6171001

[להאזנה לשיעורים על חומש בראשית יש להקיש 1-2-48-1-2-1]

המנוח גרש בן משה ואידס ז”ל ♦ מרת ורדה בת סאלם ע”ה ♦ המנוח אביענד בן יפה ז”ל

מרת מרים בת יוכבד ע”ה ♦ מרת איטה בת אידס ע”ה
מרת ויקטוריה בת ברטה ע”ה ♦ המנוח שלמה בן חיים
סלימאן ז”ל ♦ מרת כמיסה בת רחל ע”ה ♦ מרת שמוחה
בת חונעה ע”ה

מרת אסתר בת רחמה ע”ה ♦ המנוח חיים בן נעמי ז”ל
מרת יסמין שושנה בת בלקיס ע”ה ♦ מרת חנה בת
מרים ע”ה ♦ מרת הילה בת פאני ע”ה ♦ המנוח אברהם
בן גורג’יה ז”ל

מרת רחל בת סימי ע”ה ♦ המנוח סעדיה בן יוסף ז”ל
המנוח אהרון בן סלימן ז”ל ♦ המנוח שמואל בן רדה ז”ל
המנוח שמואל סעיד בן השמש ז”ל ♦ מרת רשל רחל בת
נונא ע”ה